

Entrevista amb Josep Vargas, president de la secció estatal de Metges sense fronteres

“Sóc un objector que treballa quan hi ha guerra”

Va ser dels primers civils a entrar en Iraq després de la guerra del Golf. Va estar a punt de morir a Nicaragua i ara treballa a Moçambic. La seua medicina no té fronteres.

Esgotats, estem totalment esgotats. No tenim diners, el personal està tot distribuït i els que tornen estan cansadíssims; el nostre responsable logístic és a Costa Rica pel terratrèmol, una altra coordinadora és a Ankara, jo acabe de tornar de Moçambic. No hi ha recursos i no podem fer gairebé res però, així i tot, hem pogut enviar un equip a Bangla Desh”.

Josep Vargas s'ha acostumat a les situacions límit. President de la secció estatal de Metges sense fronteres des de l'any 1986, la seua vida s'ha convertit en un viatge constant, amb un trajecte que evita les zones turístiques. Nascut a València fa trenta-quatre anys i noucasat, el doctor Vargas ha vist la mort al seu voltant convertida en un fet quotidià i ha estat a punt de morir víctima d'unes situacions de guerra que no comprèn i on havia anat només per evitar patiments a la població civil. “Vaig estudiar medicina a València i, després de treballar algun temps com a pediatra en l'hospital clínic i de col.laborar amb el Centre d'Extensió Médico-social en un barri marginal, em vaig anar a París a fer una especialització en salut pública i en epidemiologia tropical. Abans d'anar a França ja volia anar-me'n al Tercer Món, perquè sempre he pensat que la professió de metge et permet tenir unes eines extraordinàries per ajudar qualsevol persona, independentment del seu origen, de la seua nacionalitat i, per altra banda, sempre m'ha agradat trencar fronteres, viatjar molt. Estic molt interessat per països inhòspits, i això, combinat amb la meua formació i també amb una despreocupació prou gran per l'estabilitat econòmica...” Això només podia dur la seua trajectòria cap a un lloc: Metges sense fronteres. “La vida és una, el que no facés ara ja no ho faràs mai i, a més, el món és molt gran. Sí ens ancorem en qüestions merament econòmiques, malament, ens quedem en la nostra pròpia mediocritat”.

Josep reconeix que la manera de viure

l'ha *enganxat* totalment però encara recorda la mala impressió que li va produir la seua primera destinació. “Va ser a l'hospital central de N'djamena, al Txad. La primera experiència va ser molt negativa, perquè em va obligar a posar la meua vàlua professional en qüestió. Jo era el responsable del departament pediàtric i, acostumat al clínic de València, on la mortalitat és una anècdota, no podia veure aquell índex absolutament esgarrifador de mortalitat infantil. Pensava constantment que no donava la talla i em sentia inútil. Em vaig obsessionar per la feina i em passava el dia treballant a l'hospital o estudiant”. El canvi de lloc de treball l'enfrontaria amb una altra realitat encara més cruenta.

Era a l'hospital de Wiwilí, Nicaragua. La *contra* es trobava aleshores en el seu punt àlgid i atacava les poblacions de la frontera amb Hondures. “La guerra hi era, però no la veies fins que la tenies al costat. La realitat era molt més dramàtica i tràgica, i jo em revoltava perquè no entenia res. A més, jo sóc objector de consciència i sempre acabe treballant allà on hi ha guerra, paradoxal ¿no creus?” La paradoxa ha estat algunes vegades a punt de convertir-se en definitiva. “Teníem la mort a prop. Passaves per un lloc amb el cotxe i el que hi havia darrere teu trepitjava una mina que tu havies evitat per centímetres. ¿Què has de dir? Estic viu, no m'ha tocat. O vas d'un lloc a un altre i al cap de dos o tres hores passa un altre vehicle pel mateix lloc, amb companys, amb amics, i en una emboscada morts tots. Primer pateixes la tragèdia de la mort de l'amic, i et preguntes ¿per què? i després dius: jo vaig passar pel mateix lloc. Potser com que duiem creu ens van deixar passar. En una altra ocasió vaig anar a realitzar una campanya de vacunació. Anant amb el vehicle em va deturar un camperol: *Doctorsito, no vaya, no vaya porque no vale la pena*. Jo volia anar perquè si no perdia un dia que m'era preciós, però el meu xofer em va

dir: *Doctorsito no vamos, haga el favor que no vamos*. I no anàrem; després vam saber que una columna de *contras* va passar pel nostre camí i va atacar el poble on volíem anar".

Malgrat el risc, Josep va acceptar el repte i es va comprometre a fons. Expedicions a Bolívia, Xile, Guinea, Angola, Moçambic, atenció a les víctimes del terratrèmol de 1990 a l'Iran i, darrerament, els escenaris de la guerra del golf Pèrsic. "A conseqüència del bloqueig a què els aliats havien sotmès l'Iraq i, després, per la guerra, es va produir una fugida deses-

perada de gent cap a Jordània. Eren vora 70.000 persones que, sense aigua ni menjar ni cobertura de cap classe s'amuntegava en la *no men's land* que hi ha entre l'Iraq i Jordània i que no és més que una gran franja, entre setanta i vuitanta quilòmetres, de desert. Amb l'ajuda del govern jordà i una subvenció de l'Alt Comissariat de Nacions Unides per a Refugiats (ANCUR) establírem uns campaments que donaren un resultat molt bo perquè, entre altres coses, no hi havia molts problemes mèdics, sols havíem de proporcionar aigua i menjar i evitar que els refu-

giats s'enfrontaren entre ells. Després de la guerra jo vaig anar a l'Iraq amb un altre grup a visitar les zones que, per les accions dels aliats, havien quedat en unes condicions sanitàries molt precàries. I establírem campaments que encara avui continuen funcionant, perquè la situació era molt dolenta. Nosaltres tenim uns equips d'emergència que ens permeten actuar molt ràpidament".

Primer a l'Iraq, per contrarestar els efectes produïts pels aliats, i després al Kurdistan, per remeiar l'atac de Hussein contra el poble kurd. "Això demostra una vegada més la nostra independència. Nosaltres no volem altra cosa que ajudar una població civil que és la més perjudicada en tot conflicte bèl·lic. La del Kurdistan ha estat l'acció de Metges sense fronteres més important. Hem mobilitzat unes cent quaranta persones. Ja havíem entrat clandestinament en l'Iraq quan va començar l'ofensiva de l'exèrcit iraquí i per això estàvem preparats i establírem els campaments a Turquia i a l'Iran, que era on es dirigia la població. Més que una fugida era una desbandada. Haguèrem d'utilitzar helicòpters perquè la població estava dispersa per la muntanya i moria de vegades de fred. Nosaltres tenim una participació destacada, fixa't que un català, Jaume Borràs, és el responsable del campament de Zakhu."

La responsabilitat de dur els campaments de refugiats kurds ha proporcionat a l'organització una notorietat que abans no tenia, però, tot i això, Josep Vargas es mostra escèptic i riu quan li dic que ara tothom els coneix. "No ho sabia. La veritat és que els mitjans de comunicació tenen el deure de sensibilitzar la població sobre la situació d'altres països i no ho compleixen. Només es preocupen de fer articles, no de profunditat, sinó de situacions d'emergència, en un nivell puntual i sensacionalista. Quan un país deixa d'estar de moda no apareix. El Kurdistan està molt malament des de fa molts anys, no és un problema actual. Tots els estats fronterers han maltractat el poble kurd. Si veus la quantitat de països que estan en situació alarmant és increïble. Bangla Desh es troba sempre en una situació agudament deficitària, no sols quan hi ha cicló, i Moçambic per exemple, estava de moda fa tres o quatre anys. Ara ja no ho està i la situació és molt pitjor. La solidaritat no sorgeix per generació espontània. S'han de conèixer les diferències substancials entre el nostre país i les altres situacions, i això és responsabilitat vostra".

Josep s'entusiasma quan descriu les particularitats del seu treball. "Et lliures com-

"La solidaritat no sorgeix per generació espontània".

ARXIU

pletament allà on vas, però també reps una gran satisfacció. Has de realitzar un treball sanitari integral. No fas pediatria ni ginecologia, sinó que t'has de preguntar ¿Aquesta diarrea d'on ve? ¿Aquesta gent on beu? i busques el lloc i n'analitges l'aigua, i així tot. Has d'anar des dels fets més bàsics, de saber quina és l'alimentació i la beguda, fins a la malaltia, a la formació de personal natiu, a la preparació d'infraestructures..." Les recompenses són ben altres que les de la classe mèdica com a tal. "De vegades et frustra tornar i veure que els teus companys ja tenen una casa i un cotxe molt bo i tu no tens res, però la teua riquesa és diferent. La formació humana i cultural és tan gran que, (somriu convençut) ¡no hi ha color! En aquesta societat no pots evitar frustrar-te per mancances materials, però això s'ha de superar. Nosaltres (i parla de l'organització com si fora una gran família) tenim una problemàtica comuna. No estem en un lloc ni en altre. Pertanyes a un lloc, però sempre toques terra en altres pobles. La teua societat té una sèrie de cànons i tu els tompreges però no et cases amb ells. Tens uns altres valors, perquè ets a un altre lloc que no té res a veure, però tampoc estàs absolutament allà. És una mica ambigu".

Josep ha assumit les condicions i les comparteix amb la seua dona, que també forma part de Metges sense fronteres. "Ella coneix la meua vida perfectament i sap que he de viure-la així. És una vida molt rica i t'apassiona. Vius amb la població més decadent, amb gent que és miserable i pobra però molt digna i així aprens que la misèria dóna pobresa, però no lleva dignitat. Tens una perspectiva nova. Cal trencar les barreres valencianeres, catalaneres, hispanes i pensar que estem en re-

Sobretot, independents

El 1969, la Creu Roja va fer una crida als estaments mèdics per tal que acudiren a atendre la població de Biafra, que havia quedat en la total misèria després d'una llarga guerra, i un grup de metges es presentà voluntàriament. L'any següent el diari francès *Tonus* va fer un avís similar per tal de buscar metges que acudiren a Bangla Desh (aleshores Pakistan Oriental), assolat per una inundació. Uns altres voluntaris hi acudiren i, al desembre de 1971, s'uniren al primer grup i formaren Médecins sans frontieres. El 1986 es formava la secció de l'estat espanyol.

L'organització es defineix com a una "entitat no governamental d'ajuda al Tercer Món", amb absoluta independència del règim polític o religiós del lloc on desenvolupen les seues accions. Aquestes se centren en tres aspectes: ajudar a situacions d'emergència, ja siga per desastres naturals o guerres; donar suport als refugiats de tota classe (l'organització calcula que hi ha al món al voltant de 13 milions de refugiats); i desenvolupar projectes a llarg termini en països amb greus mancances sanitàries. El finançament ve dels so-

cis ("el més important, perquè ens dóna molta independència i un gran suport moral", indica Josep Vargas) i de diferents institucions com Cooperació Espanyola, ONU i CEE.

En l'organització treballa tant personal sanitari, metges i infermers, com logistes, personal encarregat de les tasques organitzatives. Els requisits solen ser: formació en medicina tropical i en idiomes. I les condicions, les següents: despeses de viatge i allotjament, com també assegurances, a càrrec de l'organització que, a més, diposita una quantitat de vuitanta mil pessetes al mes en un compte bancari del voluntari, "per tal que, en tornar, no siga totalment insolvent", comenta Josep. Tot i que els seus membres no opten mai per cap dels grups en conflicte i atenen a la població civil sense importar-los el bàndol, alguns han mort mentre desenvolupaven missions i, així, la secció francesa va perdre un membre en un atac a Afganistan, i quatre més l'any passat, quan va ser abatuda una avioneta al Sudan, i alguns altres han estat segrestats a Etiòpia i al Sudan. És el preu de la independència.

J. S.

lació amb tots els pobles i que tard o d'hora pagarem les conseqüències d'aquesta negligència de la disparitat Nord-Sud. Si no recuperem l'harmonia, es produirà un esclat. És una responsabilitat de tot ciutadà. Un se sentirà català, espanyol o europeu, però, al capdavall, és un ciutadà del món". I, per demostrar-ho, Josep parteix prompte cap a Moçambic. "Treballo a Mabuto, amb un projecte d'hospital matern-infantil que organitza Cooperació Espanyola, i també en una zona de guerra,

al districte de Mogamba. És una zona perillosa, on només es pot anar en helicòpter perquè per terra és molt arriscat; fins i tot la ciutat, en realitat és un poble petit, és atacada sovint." I a un li fa una mica de vergonya reconèixer que no sap res de Mogamba ni de Mabuto i sent por quan es parla de guerra, però no pot evitar contagiar-se de l'entusiasme de Josep. "No ens podem aturar, hi ha molt de treball ¡anem per feina!"

Jordi Sebastià